

Esitys vuosisopimuksesta ja avustuspyyntö perustajayhteisöille / Elävä säätiö sr

Kunnanhallitus 29.04.2024 § 90
613/02.05.01.00/2023

Valmistelija

henkilöstöjohtaja Tiina Veijola, puh. 044 740 1201 ja talousjohtaja Petteri Ristikangas, puh. 044 740 1103

Elävä säätiö on tehnyt säätiön perustajayhteisöille esityksen vuosisopimuksesta, jolla perustajayhteisöt avustaisivat säätiötä vuosittain yhteensä 115.000 eurolla, josta Siilinjärven kunnan osuus olisi 35.000 euroa vuodessa. Säätiö esittää, että vuosiavustuksella katettavat palvelut ja sisällöt määriteltäisiin kunkin perustajayhteisön kanssa erikseen.

Taustaa

Elävä säätiö (aiemmin Tukeva-säätiö, Tukeva-työvalmennussäätiö ja Kuopion seudun työvalmennussäätiö) on perustettu vuonna 2008. Säätiön perustajayhteisöjä ovat Kuopion kaupunki, Siilinjärven kunta ja Savon koulutuskuntayhtymä. Perustajia olivat myös Maaningan ja Karttulan kunnat, jotka sittemmin ovat liittyneet Kuopion kaupunkiin.

Säädekirjassa säädettynä tehtävänä on tukea työelämästä syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia, vammaisia ja muita vajaakuntoisia, edistää heidän työllistymistään sekä tarjota työvalmennusta ja työn kaltaista toimintaa sosiaalisin päämäärin.

Säätiön perustamisen yhteydessä on tehty erillissopimus, jossa perustajayhteisönä olevat kunnat ovat ilmoittaneet periaatteellisen valmiutensa ostaa toiminnan käynnistyessä säätiöltä sen tuottamia palveluita.

Säätiön toiminta

Säätiö tuottaa kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta sekä nuorten työpajatoimintaa. Lisäksi säätiöllä on erillisiä kartoituspalveluita, erillispalveluita, ammatillista kuntoutusta ja työhönvalmennusta sekä hankkeiden kautta tapahtuvaa kehittämistoimintaa. Säätiöllä on niin ikään kiertotalouteen liittyvää työtoimintaa sekä myytäviä palveluita, joista kiertotaloustoiminnan merkitys säätiön tulonmuodostuksen kannalta on merkittävä.

Kuntouttavan työtoiminnan osalta järjestämisvelvoite ja siihen liittyvä rahoitus on siirtynyt hyvinvointialueelle. Nuorten työpajatoiminnan osalta säätiö on saanut ja saa edelleen valtion avustusta.

Säätiön taloudellinen tilanne ja aiemmin myönnetty avustus

Avustushakemuksen perusteena on säätiön haastava taloudellinen tilanne. Merkittävänä tilannetta selittävänä tekijänä esitetään perustajayhteisöjen palveluostojen vähentyminen.

Perustajayhteisöt ovat toimintavuonna 2022 myöntäneet (kunnanhallitus 14.3.2022 § 58) säätiölle kertaluontoisen avustuksen. Päätöspäätöksessä on tuolloin todettu merkittävä toimintaympäristön muutos, jossa säätiön avustaminen oli kertaluontoisesti perusteltua ja avustuksella oli tarkoitus tukea säätiötä siirtymään toimintaympäristöön, jossa palveluiden

hankinnasta vastaa hyvinvointialue. Edellytyksenä oli perusteellinen toimintamahdollisuuksien selvittäminen ja realistisen suunnitelman laatiminen toiminnan jatkosta. Päätöksessä on erityisesti korostettu avustuksen kertaluonteisuutta.

Nyt esitetyn avustuspyyntöön mukaan säätiö on pystynyt vahvistamaan rooliaan kierrätystoiminnassa ja tähän liittyvän oman liiketoiminnan merkitys on korostunut. Haasteen muodostaa valmennustoiminnan asiakasvirtojen ja niihin liittyvien toimintatuottojen pienentyminen.

Perustajayhteisöjen suhde säätiöön hyvinvointialueuudistuksen jälkeen

Säätiön perustamisen yhteydessä laaditun erillissopimuksen mukaisesti perustajakunnat ovat ilmoittaneet periaatteellisen valmiutensa ostaa säätiöltä sen tuottamia palveluita sen käynnistyessä.

Huomionarvoista on, että säätiö on perustettu tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämistä vastuu on ollut kunnilla. Vuoden 2022 loppuun mennessä kuntien säätiöltä tekemät hankinnat ovat olleet lähes kokonaan kuntouttavaan työtoimintaan ja sosiaaliseen kuntoutukseen liittyviä palveluita, eli sosiaalipalveluita. Näiden palveluiden järjestämisvelvoite ja järjestämiseen tarkoitettu rahoitus ovat siirtyneet hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta lukien.

Vuoden 2022 avustuspäätöksen taustoituksessa oli tunnistettu riski kuntouttavan työtoiminnan palveluhankintojen vähenemisestä. Tämä riski on nyt realisoitunut, eikä näköpiirissä ole, että hyvinvointialue merkittävästi kasvattaisi palveluhankintoja kolmannen sektorin toimijoilta.

Olosuhteet ovat säätiön perustamisen ja perustamisvaiheessa tehdyn erillissopimuksen solmimisen jälkeen muuttuneet olennaisesti. Muutos ei ole ollut ennakoitavissa säätiötä perustettaessa ja erillissopimusta laadittaessa. Erillissopimuksen tulkitseminen siten, että perustajayhteisöjen tulisi sopimuskirjauksen periaatteellista palvelujen oston tahtotilaa koskevan kohdan takia kompensoida hyvinvointialueen palveluostojen vähenemisen aiheuttamat menetykset, ei ole kohtuullista eritoten, kun perustajayhteisöt ovat säätiötä avustamalla pyrkineet tukemaan säätiötä muutoksessa. Perustajayhteisöiden (kuntien) järjestämisvelvoitteen piirissä ei ole palveluita, jotka olisivat poistunutta palvelutuotantoa vastaavassa määrin siirrettävissä säätiön tuottamaksi.

Yleistä arviointia

Elävä säätiön toiminta on tärkeää ja arvokasta koko Pohjois-Savon osalta. Säätiö on tehnyt ja tekee uraauurtavaa työtä esimerkiksi kiertotalouden ja kierrätyksen edistämisen saralla.

Toimintaympäristön kehityksen takia valmennuspalveluiden toimijakenttä on laajentunut säätiön perustamisen ajoista. Palveluntuottajina toimii tätä nykyä lukuisa määrä säätiöön nähden kilpailevia yrityksiä, julkisia ja kolmannen sektorin toimijoita. Kunnan tulee avustuksia myöntäessään kohdella yhteisöjä yhdenvertaisesti ja selkeiden sääntöjen mukaisesti (hakuaika, yleiset avustusperiaatteet). Lisäksi avustamiseen tulee olla talousarvion mukainen määräraha. Yritystoiminta tai sen tukeminen ei pääsääntöisesti kuulu kunnan tehtäviin. Kiertotaloustoiminta, jonka osuus säätiön toiminnasta on merkittävä, on arvioitava lähinnä yritystoimintana.

Säätiön avustaminen vuosisopimukseen perustuvalla mallilla olisi myös periaatteellisesti merkittävä ratkaisu siitä, lähtevätkö kunnat avustuksilla kompensoimaan hyvinvointialueiden tekemiä ratkaisuja, joilla on mahdollisesti kielteisiä vaikutuksia muun muassa kolmannen sektorin yhteisöissä. Säätiön toimintaympäristö on muuttunut voimakkaasti hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen, kun sosiaalinen kuntoutus, siihen liittyvä päätöksenteko ja palvelujen hankinta määrärahoineen siirtyi kaupungeista ja kunnista hyvinvointialueille. Kunta ei katso voivansa lähteä kompensoimaan tästä rakenteellisesta muutoksesta syntyneitä taloudellisia vaikutuksia tai menetyksiä muille toimijoille etenkin tilanteessa, jossa kunnassa on meneillään työ talouden tasapainottamiseksi.

Muuttuneessa tilanteessa Siilinjärven kunnan oma tarve säätiön tuottamille palveluille on vähäistä. Vastaisuudessakin kunta voi hankkia säätiön palveluita tarveharkintaisesti ja määrärahojen puitteissa hankintasääntöjä ja -menettelyitä noudattaen. Kunta ei kuitenkaan voi sitoutua yhden palveluntuottajan erityisasemaan asettamiseen hankkimalla siltä palveluita ja samanaikaisesti rahoittamalla sen toimintaa säännönmukaisin, vastikkeettomin vuosivastuuksin.

Elävä säätiön kaltaisessa tilanteessa olevia kolmannen sektorin toimijoita, säätiöitä ja yhdistyksiä, on alueella useampia, joten tällä yksittäistapauksessa annettavalla ratkaisulla voi olla laajempia ennakkoodotuksia luovia vaikutuksia.

Savon koulutuskuntayhtymän yhtymähallitus (2.2.2024 § 6) ja Kuopion kaupunginhallitus (22.4.2024 § 130) ovat tehneet päätöksen, etteivät ne myönnä haettua vuosittaista avustusta Elävä säätiölle.

Päätöksen vaikutusten ennakoarviointi: Kielteinen päätös avustushakemukseen voi merkistä Elävä Ry:lle toimintaedellytysten heikkenemistä. Kunnan on toimittava yhdistysten suhteen yhdenvertaisesti. Säännöllisestä avustuksesta ei ole sovittu toimintaa suunniteltaessa. Kunta toimii sopimuksen mukaan ja ostaa jatkossakin palveluita Elävä Ry:ltä.

Päätösehdotus	Siilinjärven kunnanhallitus päättää hylätä esitetyn vuosisopimuksen ja siihen perustuvan maksuosuuden vuosivastuusta. Kunta voi edelleen hankkia säätiön palveluita tarveperusteisesti ja olemassa olevien määrärahojen puitteissa.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotus.